

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W RZESZOWIE

LRZ.410.16.4.2025

Pani
Joanna Sokołowska
Kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy
w Lubaczowie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/032 – Zapewnianie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w formie środowiskowych domów samopomocy

I. Dane identyfikacyjne.

Jednostka kontrolowana	Środowiskowy Dom Samopomocy w Lubaczowie, ul. Stanisława Konera 2, 37-600 Lubaczów ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pani Joanna Sokołowska – Kierownik ŚDS w Lubaczowie od 1 stycznia 2004 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy. 2. Świadczenie usług i zapewnienie standardu w ramach środowiskowych domów samopomocy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022 – 2024 z wykorzystaniem dowodów i informacji sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura NIK w Rzeszowie
Kontroler	Paweł Rakowski, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LRZ/90/2025 z 22 lipca 2025 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: ŚDS, dom, ośrodek wsparcia lub placówka.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności.

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie standard świadczonych przez ŚDS usług na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, a także wykorzystanie przez dom środków na funkcjonowanie.

Dom w okresie objętym kontrolą spełniał standardy w zakresie wyposażenia, czasu pracy, a także rodzaju oraz jakości świadczonych usług. ŚDS dysponował dokumentacją określającą zasady jego działania, a zatrudniona kadra spełniała wymagania dotyczące kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego, a także odbywała szkolenia, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy⁴.

Uczestnikom ośrodka wsparcia umożliwiono spożywanie codziennie gorącego posiłku oraz zapewniono usługi transportowe. Dla wszystkich uczestników prowadzono wymaganą dokumentację, a także realizowano indywidualne plany postępowania wspierająco-aktywizującego, obejmujące treningi i terapie określone w rozporządzeniu w sprawie ŚDS. Dom w prawidłowy sposób wydatkował otrzymaną dotację celową, a także terminowo rozliczał się z jej wykorzystania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności.

OBSZAR

1. Wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy.

Opis stanu faktycznego

1.1. ŚDS powstał na podstawie Uchwały Rady Powiatu w Lubaczowie Nr IX/69/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. w sprawie utworzenia jednostki organizacyjnej pod nazwą Środowiskowy Dom Samopomocy w Lubaczowie. Uchwałę zmieniono dwukrotnie, a zmiany dotyczyły m.in. siedziby oraz zakresu realizowanych zadań⁶.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym domu, przeznaczono go dla 28 osób chorych psychicznie (typ A), z niepełnosprawnością intelektualną (typ B) oraz wykazujących przewlekłe zaburzenia czynności (typ C), a godziny funkcjonowania ustalono od 7.00 do 15.00, od poniedziałku do piątku.

(akta kontroli str. 5-22)

W latach 2022-2024 ŚDS otrzymał dotacje w następujących wysokościach:

- 813 tys. zł, w tym 728 tys. zł na bieżące utrzymanie placówki (z kwoty tej 43 tys. zł z pochodziło z programu Za życiem) oraz 85 tys. zł dotacji celowej na rozwój infrastruktury ŚDS;
- 819 tys. zł, w tym 48 tys. zł z programu Za Życiem;

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz.U. z 2020 r., poz. 249; dalej: rozporządzenie w sprawie ŚDS.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zmiana z 1 lipca 2004 r. dotyczyła m.in. siedziby domu, natomiast zmiana z 30 marca 2006 r. wprowadziła do Statutu zapis dotyczący realizacji zadań obronnych ustalonych dla samorządu powiatowego.

- 902 tys. zł, w tym 51 tys. zł z programu Za Życiem oraz 47 tys. zł z programu Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027.

(akta kontroli str. 54-82, 597-599)

W 2022 r. ośrodek wsparcia, na podstawie umowy z 20 czerwca 2022 r. zawartej przez Powiat Lubaczowski z Wojewodą Podkarpackim, otrzymał dotację celową w wysokości 85 tys. zł. Dotacja ta zgodnie z zawartą umową miała zostać przeznaczona na remont łazienki oraz pomieszczenia kuchennego (73 tys. zł) oraz zakupu wyposażenia (12 tys. zł).

Wydatki poniesione w ramach otrzymanej dotacji udokumentowano w sposób właściwy, a także wykorzystano oraz rozliczono w terminie określonym w zawartej umowie. Realizacja tego zadania podniosła standard świadczonych przez ŚDS usług. Dom dla środków otrzymanych w ramach dotacji celowej prowadził wyodrębnioną ewidencję księgową.

Całość otrzymywanych przez ŚDS środków finansowych wykorzystywano zgodnie z ich przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 23-53, 92-98, 554-582)

ŚDS przekazywał za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej (dalej CAS) sprawozdania do Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego. Sprawozdania te zawierały informację na temat liczby uczestników (sprawozdania miesięczne). Informacje zawarte w tych sprawozdaniach były zgodne ze stanem faktycznym⁷.

(akta kontroli str. 99-110)

1.2.

W latach objętych kontrolą ŚDS nie stosował przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo Zamówień publicznych⁸, ponieważ wartość zawieranych umów nie przekraczała kwoty 130 tys. zł. W ŚDS nie ustanowiono wewnętrznych procedur w zakresie udzielania zamówień publicznych niepodlegających przepisom ustawy pzp.

Realizując zadanie polegające na remoncie pomieszczeń domu (łazienki oraz pomieszczenia kuchennego), sporządzono kosztorys inwestorski zadania, a także zebrano oferty od dwóch podmiotów⁹, a w wyniku przeprowadzonego postępowania wybrano ofertę z najniższą ceną. Ponadto ze środków pochodzących z dotacji ŚDS zakupił wyposażenie do kuchni.

Środki pochodzące z dotacji zostały wydatkowane w sposób oszczędny i celowy.

1.3.

Placówka nie świadczyła usług całodobowych i nie pobierała opłat za świadczone usługi, a zakres działalności domu był zgodny ze Statutem oraz Regulaminem organizacyjnym.

(akta kontroli str. 23-52, 92-98)

Ośrodek wsparcia nie współpracował z warsztatami terapii zajęciowej (dalej WTZ) w Oleszycach (najbliższymi z racji położenia). Rada programowa WTZ w dokonanych ocenach uczestników nie podejmowała decyzji o skierowaniu uczestnika do innego ośrodka wsparcia, ze względu na złe rokowania co do możliwości osiągnięcia postępów uzasadniających podjęcie zatrudnienia

⁷ Ustalono na podstawie wybranych 12 sprawozdań (z każdego kwartału okresu objętego kontrolą wybrano jedno sprawozdanie).

⁸ Dz.U. z 2024 r. poz. 1320.

⁹ Zapytania ofertowe przesłano do trzech podmiotów, a otrzymano dwie odpowiedzi.

i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy.

(akta kontroli str. 601)

W okresie objętym kontrolą dochodziło do sytuacji, w których osoby, które na mocy decyzji właściwego organu miały możliwość korzystania z usług ŚDS, nie uczestniczyły w organizowanych przez placówkę zajęciach przez okres co najmniej jednego miesiąca.

W 2022 roku przez okres co najmniej jednego miesiąca w zajęciach organizowanych przez ŚDS nie brało udziału 24 uczestników, w 2023 roku było to 17 uczestników i w 2024 roku 27 uczestników.

W 2022 r. podstawowa kwota dotacji na uczestnika wynosiła od stycznia do września 1.940,00 zł miesięcznie, a od października wzrosła do wysokości 2.056,40 zł.

W przypadku osób, które miały niepełnosprawności sprzężone lub spektrum autyzmu, kwota ta, od stycznia do września powiększana była o 582,00 zł na uczestnika, a od października o 616,92 zł.

W 2023 r. podstawowa kwota dotacji na uczestnika wynosiła 2.250,40 zł. W przypadku osób, które miały niepełnosprawności sprzężone lub spektrum autyzmu, kwota ta była wyższa o 675,12 zł.

W 2024 r. podstawowa kwota dotacji na uczestnika wynosiła 2.483,20 zł, a w przypadku osób mających niepełnosprawności sprzężone lub spektrum autyzmu kwota ta była wyższa o 675,12 zł (do lipca) oraz o 744,96 (od sierpnia).

(akta kontroli str. 507-606)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

ŚDS całość środków finansowych otrzymywanych na bieżącą działalność wydatkował zgodnie z przeznaczeniem, a otrzymana dotacja celowa na remont oraz zakup wyposażenia została prawidłowo wydatkowana oraz zaewidencjonowana w księgach rachunkowych, a także rozliczona w terminie określonym w umowie. Dane zawarte w sprawozdaniach z działalności domu były zgodne ze stanem faktycznym.

OBSZAR

2. Świadczenie usług i zapewnienie standardu w ramach środowiskowych domów samopomocy.

Opis stanu
faktycznego

2.1.

W okresie objętym kontrolą średnia liczba uczestników za poszczególne okresy wyniosła: w 2022 r. - 20, w 2023 roku - 21 i w 2024 roku również 21¹⁰. Średni wiek uczestników w poszczególnych latach objętych kontrolą wynosił odpowiednio: 39 lat, 42 lata oraz 43 lata.

(akta kontroli str. 111-208, 600)

¹⁰W Centralnej Aplikacji Statystycznej kierownik placówki w okresie objętym kontrolą raportowała następujące ilości uczestników posiadających decyzję i mogących korzystać z usług domu:

- w 2022 roku: 30 uczestników (styczeń do marzec), 31 uczestników (kwiecień do września) oraz 32 uczestników (październik do grudnia).

- w 2023 roku: 32 uczestników (styczeń oraz luty), 33 uczestników (marzec do maj), 32 uczestników (czerwiec), 31 uczestników (lipiec do września) 32 uczestników (październik i listopad) oraz 31 uczestników (grudzień).

- w 2024 roku 31 uczestników (styczeń do lipiec), 30 uczestników (sierpień do listopad) oraz 31 uczestników w grudniu.

ŚDS rokrocznie, w okresie letnim, zamykano maksymalnie do 15 dni¹¹. W każdym przypadku kierownik ŚDS, stosowanie do § 6 ust. 4-5 rozrządzenia w sprawie ŚDS, przed podjęciem decyzji o zamknięciu domu zasięgała w tej kwestii opinii podopiecznych lub ich opiekunów prawnych oraz informowała o tym fakcie Starostwo Powiatowe w Lubaczowie, jako organ prowadzący, a także Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie. Każdorazowo informacje te przekazywano z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem.

(akta kontroli str. 209-226)

ŚDS funkcjonował w oparciu o statut nadany Uchwałą Rady Powiatu w Lubaczowie Nr 49/182/2004 z dnia 18 listopada 2004 r., regulamin organizacyjny przyjęty Uchwałą Zarządu Powiatu w Lubaczowie z dnia 7 lipca 2020 r., a także programy działalności (zatwierdzone przez Wojewodę Podkarpackiego), które sporządzano oddzielnie dla każdej kategorii domu, tj. typu A, B, C oraz Plany pracy¹².

(akta kontroli str. 2-22, 227-460)

Dom przeznaczono dla 28 osób z zaburzeniami psychicznymi. Natomiast ogólna liczba osób, które miały decyzje administracyjne kierujące do ŚDS była wyższa przez cały okres objęty kontrolą i wynosiła od 30 do 32¹³, natomiast średnia liczba uczestników wynosiła od 14 w sierpniu 2022 r. do 24 w listopadzie 2022 r., lutym 2023 r. i wrześniu 2024 r.¹⁴. Osoby, które korzystały z usług oferowanych przez ośrodek wsparcia w 2022 r. były w wieku od 24 lat do 68 lat, w 2023 r. od 25 lat do 66 lat oraz w 2024 r. od 26 lat do 67 lat.

W latach 2022-2024 z usług ŚDS przestało korzystać łącznie siedmiu uczestników¹⁵. W czterech przypadkach powodem była rezygnacja uczestników, w dwóch przypadkach upłynął termin określony w decyzjach administracyjnych, w jednym przypadku nastąpił zgon uczestnika.

Każdy z uczestników placówki posiadał orzeczenie o niepełnosprawności, a ponadto podopieczni korzystający z usług ŚDS mieli wydane decyzje administracyjne¹⁶ i byli przyjmowani zgodnie z rozstrzygnięciami zawartymi w tych decyzjach administracyjnych.

Uczestnicy w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności przydzielani byli do jednej z trzech grup¹⁷. Podział ten następował na podstawie testów

¹¹ Zgodnie z § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie ŚDS. ŚDS zamykano w następujących terminach: 25 lipca–5 sierpnia 2022 r., 24 lipca–4 sierpnia 2023 r., 29 lipca–9 sierpnia 2024 r.

¹² Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy: funkcjonowanie domu określają program działalności domu i plany pracy domu na każdy rok, a także program działalności domu, który winien być opracowywany dla każdego typu placówki.

¹³ Na początek oraz koniec poszczególnych okresów objętych kontrolą ilość decyzji, na mocy których umożliwiono korzystanie z usług domu wynosiła odpowiednio: styczeń 2022 r. – 30 uczestników, grudzień 2022 r. – 32 uczestników, styczeń 2023 r. – 32 uczestników, grudzień 2023 r. – 31 uczestników, styczeń 2024 r. – 31 uczestników, grudzień 2024 r. – 31 uczestników.

¹⁴ Dane te dla poszczególnych okresów w latach objętych kontrolą wynosiły:

- 2022 r.: styczeń – 18, luty – 20, marzec – 22, kwiecień – 23, maj – 21, czerwiec – 21, lipiec – 17, sierpień – 14, wrzesień – 22, październik – 20, listopad – 24, grudzień – 22,
- 2023 r.: styczeń – 20, luty – 24, marzec – 23, kwiecień – 22, maj – 23, czerwiec – 21, lipiec – 20, sierpień – 15, wrzesień – 19, październik – 22, listopad – 23, grudzień – 18,
- 2024 r.: styczeń – 19, luty – 23, marzec – 23, kwiecień – 23, maj – 21, czerwiec – 21, lipiec – 17, sierpień – 17, wrzesień – 24, październik – 21, listopad – 23, grudzień – 15.

¹⁵ Jedna osoba w 2022 r., cztery osoby w 2023 r. oraz dwie osoby w 2024 r.

¹⁶ Ustalono na podstawie 18 decyzji administracyjnych wydanych przez Starostę Lubaczowskiego, o których mowa w art. 106 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

¹⁷ W ŚDS wyróżniono trzy grupy uczestników: osoby wysoko funkcjonujące, średnio i nisko funkcjonujące. Osoby wysoko funkcjonujące posiadają umiejętności na najwyższym poziomie: są samodzielne, opanowały umiejętności szkolne czyli potrafią czytać i pisać, liczyć. Dość dobrze funkcjonują w życiu społecznym, potrafią z niego korzystać. Osoby z drugiej grupy wymagają opieki

i obserwacji uczestników. Do oceny potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi oraz oceny umiejętności społecznych służyły testy PPAC¹⁸, PAC1¹⁹, PAC2²⁰, PAS²¹ oraz MMSE²².

(akta kontroli str. 461-463, 583-593, 596-597)

W latach 2022-2024 nie było przypadków odmowy przyjęcia do ŚDS. Wszystkie osoby zgłaszające się do ośrodka wsparcia przyjmowano na bieżąco, dlatego nie prowadzono listy osób oczekujących.

Starostwo Powiatowe w Lubaczowie nie opracowało zasad/wytycznych dotyczących przyznawania wsparcia w formie usług w ŚDS, ani też nie prowadziło listy osób oczekujących na przyjęcie do ŚDS.

(akta kontroli str. 506-514, 540, 594-595)

ŚDS spełniał wymagania określone w § 18 rozporządzenia w sprawie ŚDS oraz art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami²³.

Budynek, w którym mieścił się dom według stanu na dzień 20 sierpnia 2025 r. miał powierzchnię użytkową 399,8 m², pozbawiony był barier architektonicznych i zapewniał uczestnikom możliwość swobodnego poruszania się po jego terenie, a także był wyposażony w udogodnienia umożliwiające funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnościami (m.in. winda, płaskie podłogi bez progów, udogodnienia w łazienkach w postaci uchwytów).

ŚDS posiadał wszystkie wymagane pomieszczenia, wyposażone w sprzęt umożliwiający prowadzenie zajęć z uczestnikami²⁴.

(akta kontroli str. 464-470)

2.3.

W latach 2022-2024 w ŚDS zatrudniano ośmiu pracowników, z czego sześciu w pełnym wymiarze czasu pracy oraz dwóch na pół etatu (kierowca/opiekun oraz księgowa). Pracownicy wykonujący swoje obowiązki na pełny etat

i wsparcia w życiu i codziennym funkcjonowaniu. Chodzą do pobliskich i znanych miejsc, ale nie radzą sobie w nowym otoczeniu. Mają trudności z przyswajaniem nowej wiedzy i umiejętności szkolnych. Słownictwo, komunikacja występują na podstawowym poziomie, mowa może być niewyraźna. Ostatnia grupa to osoby najslabiej funkcjonujące oraz z chorobami neurodegeneracyjnymi. Mowa u tych osób bywa zniekształcona lub komunikują się za pomocą form alternatywnych. Osoby te wymagają stałej opieki i pomocy przy codziennych czynnościach: dbaniu o higienę, toaletę, jedzeniu, ubieraniu się, pomocy w przemieszczaniu się. Wymagają wsparcia w życiu społecznym.

¹⁸ Według Gunzburga, używany w celu badania umiejętności społecznych osób z niepełnosprawnością głęboką i znaczną.

¹⁹ Test służący do badania poziomu umiejętności osób z niepełnosprawnością umiarkowaną i znaczną.

²⁰ Test służący do badania kompetencji społecznych osób z niepełnosprawnością w stopniu lekkim.

²¹ Test służący do oceny przystosowania społecznego i rozwoju osobistego osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz ich relacji z otoczeniem.

²² Test służący do oceny funkcji poznawczych.

²³ Dz.U. z 2024 r. poz. 1411, ze zm.

²⁴ W ŚDS była: sala ogólna, umożliwiająca spotkanie się uczestników i ich rodzin, cztery pomieszczenia wielofunkcyjne, pracownia plastyczna, pracownia dekoratorska, sala doświadczania światła, sala gimnastyczna i relaksacji, pokój indywidualnego poradnictwa, stanowiący jednocześnie pokój wyciszeń, kuchnia wyposażona w niezbędne urządzenia i sprzęt gospodarstwa domowego (m.in. zlew, kuchenkę do przygotowywania posiłków, lodówkę, sprzęt niezbędny do przygotowywania i spożywania posiłków), jadalnia, łazienki dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, toalety (osobne dla kobiet i mężczyzn), pokoje fizjoterapeuty i kierownika, magazyn.

ŚDS wyposażono w sprzęt do treningu samoobsługi i zaradności życiowej (pralka, suszarka, żelazko, deska do prasowania, suszarka do włosów i inne) oraz sprzęt komputerowy i muzyczny, a także sprzęt nagłaśniający, RTV i instrumenty muzyczne.

zatrudnieni byli na stanowiskach: kierownik ŚDS, starszy opiekun, dwóch terapeutów zajęciowych, opiekun oraz terapeuta zajęciowy/pedagog. Wszyscy zatrudnieni w kontrolowanym okresie pracownicy posiadali kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi wynikające z rozporządzenia w sprawie ŚDS.

W ośrodku wsparcia funkcjonował zespół wspierająco-aktywizujący, a w jego skład wchodził: kierownik ŚDS, pedagog/terapeuta, dwóch terapeutów zajęciowych, starszy opiekun oraz dwóch opiekunów²⁵. Zespół ten zbierał się z częstotliwością co najmniej raz na sześć miesięcy²⁶. Kierownik ŚDS organizował szkolenia w tematyce proponowanej przez pracowników²⁷ i prowadzono je nie rzadziej niż co sześć miesięcy²⁸, w tym raz na trzy lata organizowano szkolenie z zakresu umiejętności komunikacyjnych²⁹.

Zatrudnienie w domu wynosiło 6,25 etatu i było niższe o 0,03 etatu od norm wskazanych w § 12 rozporządzenia w sprawie ŚDS³⁰. Biorąc pod uwagę częste nieobecności uczestników, w ocenie NIK, należy uznać, iż zatrudnienie było wystarczające.

(akta kontroli str. 83-91, 471-503, 517)

Starostwo Powiatowe w Lubaczowie skorzystało z możliwości pozyskania dofinansowania do wynagrodzeń pracowników ŚDS w ramach programu rządowego *Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027* - w 2024 r. pracownicy ŚDS otrzymali dodatki motywacyjne w wysokości od 0,5 tys. zł do 1 tys. zł miesięcznie. Ze środków pochodzących ze wskazanego Programu skorzystało siedmiu pracowników ŚDS, a łączna kwota wydatkowana na ten cel w 2024 r. wynosiła 47 tys. zł. Średnie wynagrodzenie pracowników zatrudnionych w ŚDS w 2022 r. wynosiło 4.2 tys. zł, w 2023 r. - 5.2 tys. zł i w 2024 r. 7.3 tys. zł.

(akta kontroli str. 515-516)

²⁵ W latach 2022 – 2024 skład zespołu wspierająco – aktywizującego nie był zmieniany.

²⁶ W okresie objętym kontrolą odbyło się łącznie 19 spotkań zespołu wspierająco – aktywizującego.

²⁷ Tematyka szkoleń uzgadniana była z pracownikami na spotkaniach.

²⁸ Tematyka tych szkoleń obejmowała m.in.: self-care – jak w prosty sposób zadbać o dobrostan (18 maja 2022 r.), jak rozpoznać uzależnienie podopiecznego (15-16 listopada 2022 r.), pierwsza pomoc (22 maja 2023 r.), profilaktyka wypalenia zawodowego (19 i 27 listopad 2024 r.), depresja z uwzględnieniem specyfiki depresji u młodzieży (28 maj 2024 r.), niepełnosprawni niewidziani (24 październik 2023 r.).

²⁹ Szkolenie przeprowadzono 18 marca 2022 r., a następnie 7 kwietnia 2025 r. (przez Małopolskie Centrum Profilaktyki trening umiejętności komunikacyjnych z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się).

³⁰ W myśl powołanego przepisu, w placówce zespół wspierająco-aktywizujący winien zatrudniać nie mniej niż 1 etat na: 7 uczestników w domu typu A; 5 uczestników w domu typu B lub C oraz 3 uczestników w domu typu D.

W przypadku uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, będących uczestnikami domów typu A, B i C, wskaźnik zatrudniania pracowników zespołu wspierająco – aktywizującego wynosi nie mniej niż 1 etat na 3 uczestników, a w przypadku łączenia typów domów wskaźniki zatrudnienia stosuje się odpowiednio do liczby uczestników każdego typu (§ 12 ust. 2 rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy).

ŚDS przeznaczony był dla 28 uczestników. Na dzień zakończenia czynności kontrolnych dwie osoby posiadały decyzje kierujące do typu A i zatrudnienie do opieki nad nimi winno wynosić 0,28 etatu ($1/7 \text{ etatu} \times 2 = 0,28$), 19 osób posiadało decyzje kierujące typu B i zatrudnienie do opieki nad nimi winno wynosić 3,80 etatu ($1/5 \text{ etatu} \times 19 = 3,80$), 1 uczestnik posiadał decyzję kierującą typu C, a do opieki nad nim winno w placówce zatrudnienie wynosić 0,20 etatu oraz sześciu uczestników posiadało niepełnosprawności o charakterze sprzężonym, a dla opieki nad tymi osobami zatrudnionych winno być nie mniej niż jedna osoba na trzech uczestników (łącznie 2 etaty).

Łącznie zatrudnienie w placówce, w zespole wspierająco – aktywizującym winno wynosić 6.28 etatu, a rzeczywiste wynosiło 6.25 etatu.

2.4.

Pierwsze trzy miesiące pobytu w ŚDS przeznaczano na obserwację uczestnika. Po tym okresie, przy uwzględnieniu jego potrzeb, możliwości, ograniczeń, umiejętności, zaradności życiowej, sposobu funkcjonowania w społeczności ośrodka wsparcia psycholog oraz terapeuci podejmowali decyzję co do dalszego postępowania. Po tym okresie, w zależności od wyników obserwacji, podejmowano decyzję co do rodzaju testu, który należy przeprowadzić wobec uczestnika, celem ustalenia właściwego planu wspierająco-aktywizującego.

W placówce opracowywano indywidualne plany wspierająco – aktywizujące na okresy pięcioletnie³¹. Plany te opracowywane były przez zespół wspierająco – aktywizujący i dostosowane były do indywidualnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i były realizowane w uzgodnieniu z uczestnikami lub ich opiekunami prawnymi.

Pracownicy wchodzący w skład zespołu wspierająco-aktywizującego dokonywali oceny realizacji poszczególnych planów, a także ustalali terminy realizacji dalszych działań. ŚDS świadczył usługi dla swoich uczestników indywidualnie oraz grupowo.

W ŚDS prowadzono m.in.: treningi i zajęcia z zakresu funkcjonowania w życiu codziennym, w tym: dbałości o wygląd zewnętrzny, higieny, kulinarny, interpersonalne i z zakresu rozwiązywania problemów, łącznie z kształtowaniem pozytywnych relacji z otoczeniem, komunikacyjne (w zakresie porozumiewania się z otoczeniem), spędzania wolnego czasu (rozwijanie różnych zainteresowań), udzielano poradnictwa psychologicznego, a także udzielano pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej, a ponadto prowadzono terapię ruchową (w tym m.in. fizjoterapia, trening nordic walking, wyjazdy rekreacyjne)³².

Uczestnikom ŚDS zapewniono możliwość korzystania z ciepłych posiłków, które były przygotowywane w ramach treningu kulinarnego³³. Nie prowadzono zajęć klubowych dla osób oczekujących na przyjęcie lub byłych uczestników, bowiem nie było osób oczekujących na przyjęcie do placówki.

Ośrodek wsparcia dysponował własnym środkiem transportu, który służył do przewozu uczestników do i z miejsca zamieszkania, a także realizacji innych zadań (wycieczki, dowóz do lekarza), a usługi transportowe na rzecz uczestników świadczone były od poniedziałku do piątku³⁴.

W domu dla każdego uczestnika prowadzono indywidualną dokumentację w formie teczki osobowej³⁵. Dokumentacja ta była prowadzona prawidłowo i na bieżąco uzupełniana. Odnotowano w niej wszelkie istotne zdarzenia związane

³¹ W jednym przypadku, ze względu na charakter niepełnosprawności, plan taki opracowywano rokrocznie.

³² Rodzaj i zakres usług, które winny być świadczone przez ŚDS zostały określone w § 14 rozporządzenia w sprawie ŚDS.

³³ Zgodnie § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ŚDS dom umożliwia uczestnikom skierowanym na pobyt dzienny spożywanie gorącego posiłku.

³⁴ ŚDS dysponował 9-cio osobowym samochodem marki Ford Transit, którym codziennie, w zależności od potrzeb wykonywano kilka kursów i dowożono oraz odwożono łącznie 19 osób.

³⁵ Teczka taka zawierała m.in. następujące informacje: imię i nazwisko, pesel, adres, datę urodzenia, numer telefonu, dane opiekunów, datę przyjęcia do domu, telefon opiekuna, informacje o stanie zdrowia, informacje dotyczące nieobecności, decyzje kierujące do domu, kopie orzeczeń o niepełnosprawności, indywidualne plany postępowania wspierająco-aktywizującego, opinie specjalistów i inne informacje będące pomocne przy opracowywaniu indywidualnych planów wspierająco-aktywizujących.

z ich funkcjonowaniem w ŚDS. W ŚDS prowadzono również w sposób prawidłowy dokumentację zbiorczą uczestników^{36 37}.

W okresie objętym kontrolą do ŚDS nie wpłynęły skargi związane z udzielaniem wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi. Nie wystąpiły również przypadki wnioskowania do jednostki prowadzącej o umożliwienie uczestnikowi korzystania z innych form wsparcia w celu wsparcia procesu usamodzielniania. Natomiast ośrodek wsparcia informował opiekunów o takich możliwościach.

(akta kontroli str. 505, 542-549)

Jeden uczestnik ŚDS w okresie objętym kontrolą (do 28 lutego 2025 r.) był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy i długotrwale nie uczestniczył w zajęciach prowadzonych w ŚDS³⁸. Placówka nie dysponowała informacjami na temat zatrudnienia uczestników (nie posiadała wiedzy na temat przyczyn ich długotrwałej nieobecności).

Kierownik ŚDS wyjaśniła, że nie było potrzeby pozyskiwania takich informacji w zakresie zatrudnienia uczestników. W kwestii ewentualnego wykreślenia z listy uczestników, osoby, która była zatrudniona, Kierownik ŚDS wyjaśniła, że osoba ta nie zgadzała się na skreślenie.

(akta kontroli str. 602-606)

2.5. Placówka w okresie objętym kontrolą przekazywała terminowo i do właściwych jednostek sprawozdania budżetowe (Rb-28S, Rb-50, Rb-27S)³⁹ oraz do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRiPS-06). Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie oraz Starostwo Powiatowe w Lubaczowie terminowo otrzymywały roczne sprawozdania z działalności ŚDS, do których nie wnoszono uwag.

Zawarte w składanych sprawozdaniach dane były zgodne z dokumentacją źródłową, a przekazywane przez dom sprawozdania zawierały informacje na temat wydatków bieżących i innych świadczeń, wydatków na zakup towarów i usług oraz innych świadczeń ogółem, a także dane dotyczące liczby uczestników posiadających decyzje kierujące do ŚDS wraz z podaniem ilości osób z autyzmem oraz niepełnosprawnością sprzężoną.

(akta kontroli str. 505, 532)

2.6.

ŚDS współpracował z rodzinami i opiekunami uczestników (kontakt osobisty i telefoniczny m.in. w zakresie spraw organizacyjnych związanych z wyjazdami i wyjazdami oraz potrzeb uczestników). Dom współpracował również z ośrodkami pomocy społecznej oraz powiatowym centrum pomocy rodzinie w Lubaczowie. Współpraca ta polegała na udziale w spotkaniach integracyjnych, w szkoleniach oraz wymianie informacji dotyczących uczestników, w szczególności w zakresie problemów rodzinnych. ŚDS w zależności od potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi organizował dla nich wizyty lekarskie (współpraca z zakładami opieki zdrowotnej).

ŚDS nawiązał również współpracę z organizacjami pozarządowymi, w tym m.in. z Fundacją im. Braci Sołubińskich - Cyryla i Metodego realizując projekt

³⁶ Dokumentacja ta zawierała elementy określone w § 24 ust. 3 - 6 rozporządzenia w sprawie ŚDS, natomiast ewidencja obecności uczestników zawierała elementy określone w § 24 ust. 4 powołanego rozporządzenia.

³⁷ Dokumentacja zbiorcza zawiera m.in. ewidencje uczestników, obecności uczestników oraz dziennik dokumentujący pracę pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego.

³⁸ Osoba ta została zgłoszona do ubezpieczeń w dniu 1 stycznia 1999 r.

³⁹ W terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz.U. z 2022 r. poz. 144, ze zm.).

„W zdrowym ciele zdrowy duch”⁴⁰. Ośrodek wsparcia współpracował również ze Zgromadzeniem Sióstr Albertynek poprzez uczestniczenie w zajęciach integracyjnych oraz z Parafią Rzymsko-Katolicką pw. Św. Stanisława w Lubaczowie, a także Biblioteką Publiczną w Lubaczowie, która zorganizowała spotkania dla uczestników.

(akta kontroli str. 550-553)

2.7.

W latach 2022-2024 w ŚDS przeprowadzono cztery kontrole, w tym trzy przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Lubaczowie (dalej PSSE) oraz jedną przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie⁴¹ (dalej PCPR).

(akta kontroli str. 518-531)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Zatrudniony w placówce personel posiadał kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie wymagane rozporządzeniem w sprawie ŚDS. Placówka prawidłowo realizowała zadania z zakresu opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi. W codziennej pracy z uczestnikami realizowano indywidualne plany postępowania wpierająco-aktywizującego, obejmujące treningi i terapie określone w rozporządzeniu w sprawie ŚDS. Ponadto prowadzono wymaganą dokumentację, umożliwiono spożywanie codziennie gorącego posiłku, a także realizowano usługi transportowe na rzecz uczestników, polegające na dowożeniu do ŚDS i odwożeniu po zajęciach do miejsca zamieszkania.

⁴⁰ W ramach współpracy realizowano projekt „W zdrowym ciele zdrowy duch”. W ramach projektu odbyły się 4 zajęcia z dietetykiem, podczas których rozmawiano o zdrowym odżywianiu. Druga część projektu obejmowała 3 spotkania, na których gotowano zdrowe potrawy kuchni śródziemnomorskiej. Ostatnie zajęcia przed Bożym Narodzeniem to gotowanie tradycyjnych potraw kuchni polskiej.

⁴¹ Kontrole prowadzone przez PSSE dotyczyły spełniania warunków z zakresu utrzymania czystości na terenie ŚDS, natomiast kontrola PCPR związana była z organizacją i funkcjonowaniem ŚDS.

IV. Uwagi i wnioski.

Wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w postaci papierowej.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W związku z niesformułowaniem wniosków pokontrolnych Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Rzeszów, 29 października 2025 r.

Kontroler:
Paweł Rakowski
starszy inspektor
kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Stefan Gados
Dyrektor

z up.
p.o. Wicedyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Rzeszowie
/-/
Stanisław Jarzyna